

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ ДЕРЖАВНОЇ СУДОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ

СУРНИК Віктор Миколайович - аспірант кафедри адміністративного права Юридичного факультету Київського національного університету ім. Т. Шевченка

В статті розкриваються деякі аспекти компетенції Государственной судебной администрации України, аналізуються її права і обов'язки, які закріплені в діючому законодавстві. Систематизовані повноваження Государственной судебной администрации України завдяки становленню двох критеріїв їх розмежування. Автор наводить наукове обґрунтування цілесобразності законодавчого розмежування прав і обов'язків Государственной судебной администрации.

Ключові слова: повноваження, права і обов'язки, компетенція, завдання, Державна судова адміністрація, організаційне забезпечення, судоустрій.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями

Основою якісного функціонування будь-якого інституту публічної влади є чітко визначені на законодавчому рівні його повноваження. Державна судова адміністрація України як орган судової гілки влади, що здійснює організаційне забезпечення діяльності судів загальної юрисдикції не є винятком із даного твердження.

Аналіз чинного законодавства, спеціальної літератури, наукових підходів, звітних даних щодо діяльності Державної судової адміністрації України у 2010 - 2012 рр. дає підстави стверджувати, що дослідження проблематики сутності і систематизації повноважень Державної судової адміністрації України зумовлене необхідністю визна-

чення шляхів вдосконалення її діяльності з метою підвищення рівня організаційного забезпечення діяльності судової системи в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття

Проблематика визначення повноважень Державної судової адміністрації України та їх вдосконалення неодноразово була предметом дослідження таких вчених як М.П. Запорожець, О.В. Красноборов, С.Ю. Обрусна, А.О. Селіванов, В.С. Стефанюк, А.А. Стрижак, Д.М. Притика, А.М. Хливнюк, С.Г. Штогун та ін. Водночас, незважаючи на достатньо глибоке дослідження ними особливостей досліджуваної проблеми, залишилася недостатньо вивченою тематика визначення сутності й співвідношення понятійного апарату у форматі діяльності Державної судової адміністрації України. А означений аспект й зумовлює систематизацію повноважень Державної судової адміністрації України.

З цих причин, до систематизації повноважень Державної судової адміністрації України вважаємо за необхідне проаналізувати погляди науковців з питань співвідношення понять «компетенція», «повноваження», «права та обов'язки». Доволі часто у юридичній літературі висловлюється дум-

ка про те, що зазначені поняття є тотожними [1, с. 434; 2, с. 14; 3, с. 9; 4, с. 102]. Однак, даний підхід є не безспірним, оскільки за своєю сутністю ці юридичні категорії є відмінними між собою.

Під повноваженнями розуміють сукупність прав і обов'язків державних органів (тобто Державної судової адміністрації України – автор.) і громадських організацій, а також посадових і інших осіб, закріплених за ними у встановленому законодавством порядку для здійснення покладених на них функцій [5, с.639]. Права і обов'язки, в свою чергу, за своєю сутністю полягають у забезпеченні їм на законодавчому рівні можливостей з питань користування, розпорядження матеріальними, культурними, соціальними цінностями та встановлення вимог, що в конкретних соціальних умовах є прийнятними зобов'язаннями [6, с. 549; 7, с. 12]. Компетенція (лат. *competentia* – узгодженість, поєднання) являє собою як і повноваження, так і предмет відання якої-небудь організації або установи [6, с. 127].

Наведене дає підстави стверджувати, що у досліджуваному понятійному апараті термін «компетенція» є ширшим за поняття «повноваження» та «права і обов'язки». І це з тих причин, що компетенція Державної судової адміністрації України поєднує у собі як предмет відання, а саме організаційне забезпечення діяльності судів та їх органів, так і повноваження, що визначені на законодавчому рівні. Права ж Державної судової адміністрації України сприяють реалізації нею своїх повноважень. Слід зауважити, що повноваження за своїм змістом надають державному органу певну можливість, однак не наділяють їх правом використовувати цю можливість на свій розсуд. Разом з тим, на користування державним органом його правами, у межах, визначених законом, не може бути встановлено заборон. Для підтвердження нашої позиції відмітимо й позицію законодавця з питань правового регулювання діяльності Державної судової адміністрації України. Зокрема, у ст. 146 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [8] визначено повноваження Державної судової адміністрації України, а п. 5 Положення про Державну судову ад-

міністрацію України [9] передбачено права судової державної адміністрації.

Формування цілей статті (постановка завдання)

З огляду на зазначене, вбачається й актуальність теми дослідження, що зумовлена недостатньою науковою розробленістю тематики систематизації повноважень Державної судової адміністрації України. Адже неможливо осмислити явище, не дослідивши його понятійного апарату. Окрім того, слід зазначити, що дана проблематика недостатньо досліджена і, фактично, відсутні наукові джерела, що присвячені дослідженню повноважень Державної судової адміністрації України саме як органу судової гілки влади, а не як виконавчого органу зі спеціальним статусом. Отож, необхідність дослідження даного питання вибудована, насамперед, потребами сьогодення і тому, вважаємо за доцільне, розглянути повноваження Державної судової адміністрації України через призму її прав і обов'язків, закріплених у Законі України «Про судоустрій і статус суддів» та Положенні про Державну судову адміністрацію України. У даній статті зроблено спробу науково обґрунтувати доцільність систематизації повноважень Державної судової адміністрації України за певними критеріями.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів

Отож, досліджуючи проблематику повноважень Державної судової адміністрації України, їх систематизацію пропонуємо здійснити за такими критеріями як її завдання і структуру.

У першому випадку, слід наголосити, що до завдань судової адміністрації Положенням про Державну судову адміністрацію України віднесено: 1) організаційне забезпечення діяльності органів судової влади у межах повноважень визначених Законом України «Про судоустрій і статус суддів»; 2) забезпечення належних умов діяльності судів загальної юрисдикції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Національної школи суддів України та орга-

нів суддівського самоврядування; 3) участь у формуванні судів загальної юрисдикції у межах повноважень визначених Законом України «Про судоустрій і статус суддів» [9]. Законодавець чітко закріпив три види завдань судової державної адміністрації, визначивши, таким чином, її основні напрямки діяльності, що, в свою чергу, реалізуються в межах повноважень та прав Державної судової адміністрації України. Останні визначено Законом України «Про судоустрій і статус суддів» (ст. 146), Положенням про Державну судову адміністрацію України (п.п. 4,5), Положенням про територіальні управління державної судової адміністрації України (п. 7), Положенням про колегію Державної судової адміністрації України (п.3). Окрім того, судова державна адміністрація здійснює свою діяльність, користуючись передбаченими правами і обов'язками відповідно до норм Основного закону, міжнародно-правових актів, законів України, Указів Президента України, постанов Верховної Ради України, актів Кабінету Міністрів України, рішень з'їзду суддів України та Ради суддів України, а також управлінських актів Державної судової адміністрації України.

Відповідно до покладених на Державну судову адміністрацію України завдань, враховуючи накопичений правовий досвід можливо систематизувати її повноваження та класифікувати їх на групи. Враховуючи також і їх методи здійснення, функціональне призначення, сутність виділяємо чотири групи повноважень.

До першої групи відносимо повноваження з питань організаційного та інформаційного забезпечення діяльності судів (створення належних умов діяльності судів, зокрема матеріально-технічне, інформаційно-нормативне забезпечення, вивчення практики організації діяльності судів, затвердження положення про бібліотеку суду, організація комп'ютеризації судів для здійснення судочинства, діловодства, інформаційно-нормативного забезпечення судової діяльності та забезпечення функціонування автоматизованої системи документообігу в судах, забезпечення судів необхідними технічними засобами фіксу-

вання судового процесу в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України на фінансування відповідних судів, забезпечення функціонування автоматизованої системи визначення члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, забезпечення введення Єдиного державного реєстру судових рішень та Реєстру електронних адрес органів державної влади, їх посадових і службових осіб тощо).

До другої групи відносимо представницькі повноваження у зносинах з органами державної влади (представлення судів у відносинах з Кабінетом Міністрів України, Верховною Радою України під час підготовки проекту закону про Державний бюджет України на відповідний рік; забезпечення належних умов діяльності судів загальної юрисдикції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Національної школи суддів України та органів суддівського самоврядування; взаємодія з відповідними органами та установами, в тому числі й інших держав, з метою вдосконалення організаційного забезпечення діяльності судів).

До третьої групи відносимо повноваженнями з питань кадрового забезпечення діяльності судів (вивчення кадрових питань апарату судів, здійснення замовлення на підготовку спеціалістів, створення системи підвищення кваліфікації, а також забезпечення належних умов для підвищення кваліфікації працівників апарату судів, організація діяльності служби судових розпорядників).

У четвертій групі виділяємо повноваження з питань фінансово-статистичної діяльності й прогнозування шляхів вдосконалення діяльності судів та судової державної адміністрації (облік нормативно-правових актів законодавства та судової практики, статистичні звіти про діяльність судів, організація роботи з діловодства та архіву, здійснення контролю за станом діловодства в судах загальної юрисдикції, розробка та внесення пропозицій щодо вдосконалення практики організації діяльності судів, передбачення потреб судів у спеціалістах, підготовка матеріалів для формування пропозицій щодо бюджету судів).

Спробу здійснити класифікацію повноважень Державної судової адміністрації

України було здійснено Красноборовим, який, взявши за основу характер повноважень, виділяє три їх групи. Це повноваження: 1) які стосуються збирання, аналізу і використання інформації, вивчення інформації і оцінки пропозицій; 2) які визначають ступінь дотичності й контактів з іншими суб'єктами; 3) за методами організаційно-структурного впливу. Проте, з даним підходом не можна повністю погодитися. І це з цих причин, що науковцем не аналізується практика діяльності судової державної адміністрації і помилково поєднуються ті повноваження, що входять до посадових обов'язків державних службовців різних управлінь, відділів, секторів Державної судової адміністрації України.

Зважаючи на вказане, другим критерієм систематизації повноважень Державної судової адміністрації України доцільно визнати її структуру.

Наведене дає підстави для виокремлення двох видів повноважень судової державної адміністрації: 1) основні повноваження, які передбачені у Законі України «Про судоустрій і статус суддів» та Положення про Державну судову адміністрацію та є обов'язковими до виконання Державною судовою адміністрацією України, її територіальними управліннями, колегіями й дорадчими органами; 2) додаткові (уточнюючі) повноваження, які визначаються в ході діяльності судової державної адміністрації, її територіальних управлінь, колегіальних та дорадчих органів, зважаючи на отриманий практичний досвід.

Підтвердження нашої позиції знаходимо у нормах Положення про територіальні управління Державної судової адміністрації України, де у п. 5 визначено додаткові (уточнюючі) повноваження територіальних управлінь Державної судової адміністрації України [10]. Наприклад: забезпечення у взаємодії з органами суддівського самоврядування, судами, правоохоронними органами незалежності, недоторканності і безпеки суддів місцевих судів; узагальнення потреб місцевих судів в матеріально-технічному забезпеченні та здійснення його відповідно до бюджетних асигнувань; організація та фінансування будівництво і ремонт будин-

ків та приміщень місцевих судів, їх технічне оснащення та укладення відповідних договорів, відповідно до вимог законодавства; забезпечення місцевих судів та суддів цих судів символами судової влади (Державний Прапор України, зображення Державного Герба України), мантиями та суддівськими нагрудними знаками; здійснення у межах своєї компетенції соціального забезпечення суддів, у тому числі суддів у відставці, а також працівників апарату місцевих судів; участь у межах своєї компетенції у здійсненні заходів щодо забезпечення медичного обслуговування і санаторно-курортного лікування суддів місцевих судів, працівників апарату місцевих судів та працівників територіальних управлінь, а також у забезпечення суддів місцевих судів службовим житлом; здійснення виплат передбачених законодавством народним засідателям в межах бюджетних асигнувань; вживання заходів щодо створення належних умов для здійснення суддівського самоврядування; взаємодія з апеляційними судами з метою вдосконалення організаційного забезпечення діяльності місцевих судів; надання методичної та практичної допомоги з питань організації обліково-статистичної роботи, діловодства, архіву, розгляду звернень громадян та проходження державної служби у апараті місцевого суду; забезпечення проходження навчальної практики в місцевих судах; здійснення відповідно до законодавства ефективного використання та збереження об'єктів державної власності; здійснення розгляду звернень громадян з питань, що належать до їх компетенції, виявлення причин і умов, що породжують скарги громадян, та вживають заходів до їх усунення; забезпечення здійснення представництва у встановленому законодавством порядку інтересів ДСА України в судах, органах державної влади, на підприємствах, в установах, організаціях, ведуть претензійно-позовну роботу та ін.

У контексті теми дослідження, доцільно буде звернути увагу й на Колегію Державної судової адміністрації України, що за своєю сутністю є постійно діючим консультативно-дорадчим органом. Метою створення даного органу слід вважати по-

годжене вирішення питань, що належать до її компетенції й визначення найважливіших напрямів діяльності судової державної адміністрації. Наказом Державної судової адміністрації України № 5 від 17. 01. 2012 р. [11] було затверджено Положення про колегію Державної судової адміністрації України, аналіз норм якого, залежно від функцій колегії дає можливість виділити наступні її повноваження:

- 1) організаційного характеру;
- 2) аналітично-прогностичного змісту;
- 3) фінансово-бюджетного напрямку.

До повноважень колегії організаційного характеру відносимо: розгляд пропозицій з питань удосконалення законодавства, забезпечення співпраці з центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування під час виконання покладених на Державну судову адміністрацію України завдань, розширення міжнародного співробітництва у сфері організаційного забезпечення діяльності судів загальної юрисдикції, формування та реалізація державної політики щодо організаційного забезпечення діяльності судів, розгляд результатів роботи Державної судової адміністрації України, її територіальних управлінь, а також підприємств, установ та організацій, що утворені судовою державною адміністрацією й інших підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності і підпорядкування (в межах компетенції).

До другої групи повноважень аналітично-прогностичного змісту відносимо: аналіз стану роботи Державної судової адміністрації України щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, аналіз стану дотримання законодавства з питань державної служби, організаційно-кадрової роботи та виконавської дисципліни, обговорення прогнозів і програм організаційного забезпечення діяльності судів загальної юрисдикції, інших державних програм та визначення шляхів їх реалізації, розробка пропозицій з питань вдосконалення діяльності Державної судової адміністрації України, її територіальних управлінь, під-

приємств, установ та організацій, що утворені судовою державною адміністрацією.

До третьої групи, яку ми іменуємо повноваженнями фінансово-бюджетного напрямку, виокремлюємо: розгляд питань про стан дотримання фінансової, бюджетної дисципліни, розподіл і витрачання бюджетних коштів, збереження та використання державного майна, здійснення внутрішнього фінансового контролю та усунення виявлених недоліків та ін.

В межах своїх повноважень колегія приймає відповідне рішення. Однак, рішення набувають обов'язкового характеру щодо виконання лише після введення їх в дію наказами Голови Державної судової адміністрації України.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок з даного напрямку

Таким чином, підсумовуючи результати проведеного дослідження щодо повноважень Державної судової адміністрації України можливо зробити висновок про те, що вони є важливим елементом правового статусу судової державної адміністрації.

Обов'язки Державної судової адміністрації України за своєю сутністю є закріпленими за нею на законодавчому рівні зобов'язання, необхідні для здійснення завдань і функцій, визначення методів діяльності судової державної адміністрації тощо.

Повноваження є тотожним поняттям до терміну обов'язки. Права Державної судової адміністрації України за своїм змістом сприяють реалізації нею своїх повноважень і виділяються законодавцем в окрему статтю.

Взаємоузгоджений комплекс повноважень і прав Державної судової адміністрації з приводу організаційного забезпечення діяльності органів судової влади формують її компетенцію.

В залежності від завдань, повноваження Державної судової адміністрації України поділяємо на чотири групи. До першої групи відносимо повноваження з питань організаційного та інформаційного забезпечення діяльності судів; до другої - представницькі повноваження у зносинах з

АНОТАЦІЯ

В статті розкриваються деякі аспекти компетенції Державної судової адміністрації України, аналізуються її права і обов'язки, що закріплені в чинному законодавстві. Систематизовано повноваження Державної судової адміністрації України завдяки становленню двох критеріїв їх поділу. Автор наводить наукове обґрунтування доцільності законодавчого розмежування прав та обов'язків Державної судової адміністрації України.

SUMMARY

This research paper reveals some aspects of the competence of the State Judicial Administration of Ukraine, analyzes its rights and obligations enshrined in the current legislation. The authorities of the State Judicial Administration of Ukraine due to the formation of the two criteria for their separation are systematized. The author suggests the scientific rationale for the legislative distinction between the rights and obligations of the State Judicial Administration.

органами державної влади; до третьої - повноваження з питань кадрового забезпечення діяльності судів; до четвертої - повноваження з питань фінансово-статистичної діяльності й прогнозування шляхів вдосконалення діяльності судів та судової державної адміністрації.

Взявши за критерій систематизації повноважень Державної судової адміністрації України її структуру, стало можливим виділення двох видів її повноважень: 1) основні повноваження, які передбачені у Законі України «Про судоустрій і статус суддів» та Положення про Державну судову адміністрацію та є обов'язковими до виконання Державною судовою адміністрацією України, її територіальними управліннями, колегіями й дорадчими органами; 2) додаткові (похідні) повноваження, які визначаються в ході діяльності судової державної адміністрації, її територіальних управлінь, колегіальних та дорадчих органів, зважаючи на отриманий практичних досвід.

Перелік повноважень Державної судової адміністрації України не є вичерпний і доповнюється новими за формою і змістом повноваженнями, в межах її компетенції, у ході виконання Державною судовою адміністрацією України поставлених перед нею завдань.

Література:

1. Большой энциклопедический словарь: В 2-х т. Гл. ред. А.М. Прохоров. – Сов. Энциклопедия, 1991. - Т. 2. - 1991. – 768 с.
2. Обрусна С. Ю. Адміністративно-правові засади реформування судової системи України : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07 / Обрусна Світлана Юріївна. – Х., 2011. – 35 с.

3. Хливнюк А. М. Правовий статус Державної судової адміністрації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / А. М. Хливнюк. – Академія адвокатури України. – К., 2009. – 20 с.

4. Організація судових і правоохоронних органів [Текст]: підручник / І. Є. Марочкін, Н. В. Сібільова, В. П. Тихий [та ін.]; за ред. І. Є. Марочкина, Н. В. Сібільової. – 2-е вид., переробл. і допов. – Х.: Одиссей, 2011. – 376 с.

5. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю.С.Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. – 992 с.

6. Український радянський енциклопедичний словник : в 3 т. / [редкол.: А. В. Кудрицький та ін.]. – [2-е вид.]. – К. : «Каліграфія – Португальці», 1986–1987. – Т. 2. – 1987. – 736 с.

7. Український радянський енциклопедичний словник : в 3 т. / [редкол.: А. В. Кудрицький та ін.]. – [2-е вид.]. – К. : «Каліграфія – Португальці», 1986–1987. – Т. 2. – 1987. – 821 с.

8. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 р. № 2453-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, N 41-42, N 43, N 44-45, ст.529 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>

9. Положення про Державну судову адміністрацію України. Рішення Ради суддів України від 22. 10. 2010 р. № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://court.gov.ua/dsa/>

10. Положення про територіальні управління Державної судової адміністрації України : Наказ, Державна судова адміністрація України, № 82 від 05. 04. 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://court.gov.ua/tu21/polozh/#gsc.tab=0>

11. Про колегію Державної судової адміністрації України : Наказ, Державна судова адміністрація України, № 5 від 17 січня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://court.gov.ua/dsa/14/N52012/>